KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

Cilt: 1, Sayı: 2, Güz 2014

KARADENİZ TECHNICAL UNIVERSITY
JOURNAL OF THE FACULTY OF DIVINITY

Volume: 1, Issue: 2, Autumn 2014

Papanın Yanılmazlığı Doktrini ve I. Vatikan Konsili: Taraflar, Tartışmalar ve Ultramontanizmin Zaferi*

Mürsel Özalp**

Öz

Miladi çağın başlarında mütevazi bir kilise olarak kurulan Roma Katolik Kilisesi ya da Papalık, giderek hemen her alanda söz sahibi olan devasa bir yapıya dönüşerek bütün bir Ortaçağa hükmetmiştir. Gücünün zirvesinde olduğu dönemlerde bu tür bir tanımlamaya ihtiyaç hissetmeyen Roma Katolik Kilisesi, Protestan Reformu, Fransız İhtilali ve modernizmin getirdiği tehditlerle karşı karşıya kalınca bu duruma -Hıristiyanlık tarihindeki en tartışmalı konulardan birisi olan- "papanın itikadî ve ahlakî konularda yanılmaz doktrinel tanımlamalarda bulunma hak ve yetkisine sahip olduğu" şeklinde ifadesini bulan dogmatik bir tanımlamayla mukabelede bulunmaya çalışmıştır. Bu makalede kısaca papanın yanılmazlığı doktrininin tarihsel gelişimi ve bu doktrinin kabul edildiği platform olarak I. Vatikan Konsili ele alınacaktır.

***Anahtar Kelimeler**: Roma Katolik Kilisesi, Papalık, I. Vatikan Konsili, Papanın Yanılmazlığı.*

Abstract

Doctrine of Papal Infallibility and First Vatican Council: Parties, Discussions and Triumph of Ultramontanism

Roman Catholic Church or the Papacy which was founded as a ordinary church at the beginning of the Christian Era has turned into a massive structure which increasingly interfered in every area and dominated the whole of the Middle Ages. The Roman Catholic Church did not intend to define in the period that was at the peak of its power but when it was faced with Protestant Reformation, French Revolution and the threats of modernism it tried to overcome this case with a dogmatic definition -which is one of the most controversial subjects in the history of Christianity- that pope has infallible authority concerning faith and morals. The purpose of this article is to present the historical development of the doctrine of papal infallibility and the First Vatican Council.

***Keywords**: Roman Catholic Church, Papacy, Vatican Council I, Papal Infallibility.*

Atıf: Mürsel Özalp, "Papanın Yanılmazlığı Doktrini ve I. Vatikan Konsili: Taraflar, Tartışmalar ve Ultramontanizmin Zaferi", KTÜİFD, c. 1, sy. 2, Güz/2014, s. 115 - 145.

---

* Bu makale araştırmacının hazırladığı doktora tezine dayanmaktadır.

** Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora öğrencisi, murselozalp01@gmail.com

Giriş

Tarih boyunca bütün dinlerde ve o dinin yelpazesini oluşturan mezhep ve tarikatlarda –hatta bazı seküler sosyal ve siyasal sistemlerde- yanılmazlık telakkisi en azından örtülü bir şekilde de olsa bir fenomen olarak karşımıza çıkmaktadır. Tanrının sözleri ve onun insanlarla iletişim biçimi olarak Kutsal Metinler[1] ile ilahi bir inayet ya da kılavuzluk olarak bazı dinî (özellikle din ve mezhep kurucusu) şahsiyetlere din ve inanç konularında olduğu gibi dinî alan dışında da yanılmazlık atfedilmektedir. Diğer dinî sistemlerde örtülü bir şekilde kabul gören bu anlayış[2]1054 yılındaki Doğu-Batı (Ortodoks-Katolik) ayrılığı ve XVI. yüzyıldaki Protestan Reformuyla başlayan bölünmelerden itibaren Roma Katolik Kilisesinin inisiyatifinde toplanan ve karşı reform (*counter reformation*) karakterli konsillerden biri kabul edilen I. Vatikan Konsili'nin final oturumunda dogmatik bir kararla kabul edilmiştir.

Hıristiyanlığın tarihsel seyri içerisinde papanın şahsıyla alakalı olarak kabul edilen papanın üstünlüğü doktrininden sonra inanca müteallik bir dogma olarak ikinci ana doktrin I. Vatikan Konsili'nde resmen ilan edilen papanın yanılmazlığı (papal infallibility) dır. Ancak İncillerde papanın öncelik ve üstünlüğü doktrininden farklı olarak onun yanılmazlığına dair net bir ifade yoktur. Daha çok Petrus'u muhatap alan ve Roma'nın üstünlük ve önceliği için bir argüman olarak kullanılan metinler[3] yanılmazlık bahsi için de başvurulan kaynaklardır. İncillerde geçen Kilisenin hata ve kusurlardan ari, lekesiz ve tertemiz oluşu gibi çeşitli imajlar[4] daha ilk dönemlerden itibaren Roma'ya atfedilerek Roma Kilisesi'nin görüşlerinin resmi ortodoks normlar olarak benimsenmesi sağlanmış, VI. yüzyıla gelindiğinde ise Papa Hormisdas'ın (514-523) formülasyonunda ifadesini bulan ve Roma'nın safiyetini ifade eden "Roma'nın hiç hata yapmadığı"

1 Bkz. William A. Curtis, "Infallibility", *Encyclopedia of Religion and Ethics*, ed. James Hastings, , (Edinburg: T&T Clark, 2003), vol. IX, s. 261-4.

2 İnanca müteallik dogmatik bir husus olarak Katolik Kilisesi'ndeki papanın yanılmazlığı anlayışına benzer tek örneği Şia mezhebinin imamet anlayışında görüyoruz. Şia'daki masumiyet anlayışına göre on iki imam Allah'ın bir vekili olarak onun adına tasarrufta bulunduklarından hata yapmaktan korunmuşlardır. Bkz. Selim Özarslan, "Şia'nın Dini Otorite Anlayışı ve Günümüze Yansımaları", *Kelam Araştırmaları* 3:1 (2005), s. 43.

3 Bkz. Matta 16:18; 18:18; 28:18-20; Yuhanna 14; 15; 16; 21:15-17; Timoteos 3:14-15; Luka 22:31; Resullerin İşleri 15:28.

4 Efeslilere 5:27; Luka 10:16.

anlayışı belli bir zaman sonra "Roma'nın hata yap(a)mayacağı" şeklinde bir anlayışa bürünmüştür. İncil metinleriyle birlikte Roma'yı ve papayı öne çıkaran Kilise babalarına atfedilen ifadeler de papanın yanılmazlığı için temel teşkil etmiş[5] ve bu doktrininin *de facto* bir durum olarak yerleşmesini sağlamıştır.

Ancak Papalık, Yüksek Ortaçağ (*High Middle Age*) olarak nitelendirilen ve gücünün zirvesinde olduğu XI-XIV. yüzyıllar arasını kapsayan dönemden sonra gelen *rönesans*, *reform*, *aydınlanma*, *Fransız İhtilali* ve *modernizm*in getirdiği çağdaş akımlar ve gelişen siyasi-askeri hareketlerle çok güç kaybetmiştir. Bu durumun inananlarda oluşturduğu sahiplenme duygusu ve geçmişin ihtişamına duyulan nostaljiyle XIX. yüzyılda papayı merkeze alan *ultramontanist*[6] düşünce had safhaya ulaştı. İşte bu duygu ve düşünce içersindeki piskoposların çoğunluğu oluşturduğu I. Vatikan Konsili'nde papanın yanılmazlığı dogmatik bir kararla kabul edilmiştir.

I. Vatikan Konsili'nde kabul edilen yanılmazlık doktrini tarihsel şartların da elvermesiyle İncil metinlerine binaen daha önceden tesis edilen öncelik ve üstünlük doktrininden yapılan bir çıkarsama; papanın mutlak otoritesinin onun yanılmazlığına doğru evrilmesi olarak kendisini göstermiştir. Ülkemizde bu konuda tez, makale ve kitap bölümü formatında yapılan çalışmalarda[7] daha çok yanılmazlık doktrinin Katolik Kilisesi

---

5 Bkz. Ludwig Ott, *Fundamentals of Catholic Dogma*, edited in English by James Canon Bastible, translated from the German by Patrick Lynch, , (Cork: Roman Catholic Books, 1952), s. 287-8.

6 *Ultramontanizm*, kelime anlamı itibariyle "dağların (Alpler) ötesi" (beyond the mountains; other side of the mountains) anlamına gelir ve Avrupalılar için İtalya'yı, özellikle Roma'yı, en belirgin şekliyle de Vatikan'ı kasteder. *Ultramontanizm*, Roma Katolik tandanslı bir örgüt olup, Papalığın, Kilisede öğretme, yönetme ve yargılama yetkisinde en üst otorite olduğunu savunan bir oluşumdur. Başlangıçta Fransa'da *Gallikanizme* bir tepki olarak doğan *Ultramontanizm*, *liberalizm* karşıtlığıyla temerküz etmiş ve Kilisenin uluslardan ve devletlerden bağımsız bir şekilde Roma ekseni etrafında birleşmesi gerektiğini vurgulamıştır. I. Vatikan Konsili'nden II. Vatikan Konsili'ne net bir şekilde Ortodoks Roman Katolisizm ile eş anlamlı olarak kullanılan *ultramontanizm* bu son formuyla da kesin bir zafer kazanarak kullanımdan düşmüştür. Bkz. Josef L. Altholz, "Ultramontanizm", *The Encyclopedia of Religion*, Mircea Eliade (Editor in Chief), (New York: Simon & Schuster Macmillan, 1995), vol. 15, s. 119; Peter C. Erb, "Ultramontanism" *The Cambridge Dictionary of Christianity*, (ed. Daniel Patte), (USA: Cambridge University Press, 2010), s.1261.

7 Bkz. Hatice Çiçek, *Papa'nın Yanılmazlığı Sorunu ve Hans Küng'ün Yanılmazlık Doktrinini Eleştirisi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Samsun, 2010); Ali İsra Güngör, "Papanın Yanılmazlığı Konusundaki

içerisindeki yansımaları Katolik teologların doktrine bakış açıları ele alınmış, ancak bu doktrinin dogmatik bir kararla kabul edildiği konsil; konsilin işleyişi, taraflar ve yapılan tartışma ve müzakerelere detaylı bir şekilde değinilmemiştir. Bundan dolayı biz de papanın yanılmazlığı doktrini (I. Vatikan Konsili sonrası haliyle dogması)'nin mahiyet, koşul ve kriterleri ile bu yetkinin kullanımına, Katolik teologlar arasındaki görüş ayrılıkları ile diğer kiliselerdeki yansımalarına ve yeniden bir araya gelme adına başlatılan ökümenik çalışmalar önündeki mahzurlarına küçük atıflar dışında değinmedik. Yine II. Vatikan Konsili'nde – her ne kadar papanın rıza ve onayına hasredilerek- papayla birlikte yeryüzüne dağılan bütün piskoposlara da teşmil edilerek yeniden tanımlanan yanılmazlık doktrinini de kapsam dışında tutarak yanılmazlık doktrinin genel bir tarifini yaparak bu doktrinin kökenleri ve tarihsel gelişimi hakkında özet bilgilerle yetinerek daha çok deskriptif bir metotla yanılmazlık inayetinin bir iman akidesi halini alma tartışmalarını ele aldık.

1. Yanılmazlık Doktrini Hakkında Genel Bilgi

Ortaçağ Latin kökene sahip olan yanılmazlık (*infallibility*, Lat. *infallibilitas*) terimi hem dini hem politik bir kavram olarak Kilisede ve siyasal sistemlerde "otorite" kavramı kadar köklü bir geçmişe sahip olup negatif bir meziyet ya da yetkinlik olarak hatasızlık, kusursuzluk (*inerrancy*), bozulmazlık, çürümezlik (*indefectibility*); pozitif bir meziyet ve yetkinlik olarak ise güvenilirlik (*reliability, trustworthiness*) ve sıdk (*trueness*) gibi anlamlara gelir.[8] Roman Katolik otoriteler yanılmazlığı kelime olarak "hataya düşmeme, hataya düşmenin imkansızlığı, hem pasif hem aktif çürüme ya da bozulmaya (*deception*) karşı korunmuşluk" olarak tanımlamaktadırlar.[9] Bu korunmuşluk kişi ve kurumların, yani II. Vatikan Konsili'nde tanımlandığı şekliyle piskoposlar kurulunun, daha özelde ise papanın ve Kilisenin hata ve gaflete düşme ihtimaline karşı korunmuşluktur. Teolojik bir tarif olarak ise yanılmazlık, genel anlamda Kilisenin dini ve ahlaki bir mesele hakkında resmen bir tayin ve tesbitte bulunduğu zaman Kutsal

Tartışmalar ve Katoliklerin Yaklaşımları", *Dini Araştırmalar*, Mayıs-Ağustos 2009, c. 12, s. 34, ss. 7-26.

8 Curtis, "Infallibility", s. 257.

9 Ott, *Fundamentals of Catholic Dogma*, s. 297; Norman L. Geisler ve Ralph E. MacKenzie, *Roman Catholics and Evangelicals: Agreements and Differences*, (USA: Baker Books 2004), s. 203.

Ruh (*Holy Spirit*)'un rehberliği ve inayetiyle (*charism*) temel hatalardan korunmuşluğuna, daha özel anlamda ise Kutsal Ruh'un bu mucizevi yardımının en yüksek öğreti otoritesini (*magister*) yanlış ya da batıl kararlardan koruyup papaya hakikatin doğru bilgisine ulaşmasında, onu doğru bir şekilde ifade etmesinde rehberlik etmesini ifade eder.

Giriş bölümünde de ifade ettiğimiz gibi İncil metinlerinden ve kilise babalarının Petrus'un makamı olması hasebiyle Roma Kilisesi'ni öne çıkaran yazılarından hareketle tedricen oluşan yanılmazlık telakkisi üzerinde günümüze kadar yapılan tartışmalar, onun olup olmadığı üzerinde değil, bu yetkinin bir bütün olarak Kutsal Kitaba mı, Kiliseye mi yoksa papaya mı ait olduğu üzerinde cereyan etmiştir.[10] Katolik Kilise anlayışında (*ecclesiology*) belirli kayıt ve kriterlerle ifadesini bulan yanılmazlık doktrini Yeni Platoncu (*Neoplatonic*) felsefenin *idealizm* anlayışıyla da temellendirilmektedir. Buna göre başlangıçta Mesih'in kurduğu hatadan beri, değişim ve dönüşümden uzak ebedi ideal bir Kilise vardır. Belli bir zamanda kusurlu bir dünyada kurulan Kilise ise bu göksel ideal Kilisenin yeryüzündeki yansımasıdır. Bu yeryüzü Kilisesinin değişim ve dönüşüme maruz kalma ve hataya düşme ihtimali bulunmaktadır. Tanrısal Kilisenin bir şubesi olarak Papalık, bu yeryüzü Kilisesi ile Mesih'in kurduğu göksel ideal Kilise arasında sahip olduğu sınırlı Tanrısal yanılmazlıkla bir hakem (mediator) görevi görmektedir.[11]

Kilise tarihçisi Brian Tierney'e göre Kilisede çok erken devirlerden beri "yanılmazlığın" varlığına dair bir inanç mevcuttur. Ancak bu inanç günümüzdeki şekliyle modern anlamda değil, daha ziyade (Kilisenin) bozulmamışlığı (*indefectibility*), Kilisenin her daim kutsal, Tanrısal bir şekilde kalacağı ve Mesih'in hakiki mesajına sağlam bir bağlılığı ifade etmekteydi. Mesih'in Matta 16:18'de geçen Petrus'a yapmış olduğu taahhüt ise bariz bir şekilde Kilisenin ilelebed hüküm sürmesi ve ortodoks itikadın her daim muhafaza altında olması, en azından büyük çoğunluk yoldan çıksa bile hakiki apostolik itikada sahip küçük bir kitlenin varlığını koruyacağı anlamında alınmıştır.[12] Aynı şekilde Katolik teologlar yanılmazlı-

10 Katolik Kilisesi dışında diğer Hıristiyan mezheplerinden Protestanlıkta sadece Kutsal Kitap yanılmaz kabul edilirken Ortodoks kiliseler yanılmazlığın bir bütün olarak Kiliseye ait olduğuna inanırlar.

11 Bkz. Elaine M. Beretz, "Papal Infallibility", *Misconception about the Middle Ages*, (Ed.) Stephen J. Harris and Bryon L. Grigsby, (New York: Routledge, 2009), s. 41.

12 Bkz. Brian Tierney, *Origins of Papal Infallibility*, 1150-1350: A Study on the Concepts

ğın, vahye muhatap olma, vahyin kaynağı Tanrıyla iletişime geçme ya da Tanrının doğrudan müdahelesini ifade eden esinlenme (inspiration)'den ayrı olup, sadece bireysel yanılmazlığı garanti etmesinden dolayı olumsuz bir inayet (*negative charism*) olduğu görüşündedirler. Onlara göre yanılmazlık inayeti dini ve ahlaki konularda bireysel öğretiye uygun veya yeterli bir garanti sağlamaz. Üstelik papanın yanılmazlığı Kilisenin yanılmazlığının bir boyutudur, onun tam tersi değildir. Papanın yanılmazlığı ile Tanrının Kiliseye bahşettiği yanılmazlık aynıdır. Ludwig Ott bu konuyla alakalı olarak I. Vatikan Konsili kararlarından *Pastor Aeternus*'da geçen "papa *ex cathedra* (kutsal kürsü)'dan inanç ve ahlaka dair bir doktrin tanımlamada bulunurken ilahi kurtarıcının Kiliseye bahşettiği bu yanılmazlığa sahiptir" ifadesinin Kilisenin yanılmazlığına işaret ettiğini ifade etmiştir.[13] Papanın yanılmazlığı mevzu bahis olduğunda bu doktrine muhalefetiyle ilk akla gelen günümüz teologlarından Hans Küng de *Infallible? An Unresolved Enquiry* adlı eserinde yanılmaz bir papa tanımlamasının teolojik ve tarihsel tenakuzlarını ortaya koyarak çeşitli öneriler sunmuştur. Roma'nın yanılmazlık tanımlamasının zayıf noktasının (achilles heel) güvensizlik olduğunu[14] ifade eden Küng'e göre Tanrı'dan başka hiç kimse yanılmaz değildir.[15] Küng, Kilisenin her daim Kutsal Ruh tarafından korunup gözetildiği ve her daim hakikat üzere olduğunu tanımlamak için daha doğru ve uygun bir karşılık olarak "bozulmazlık" (*indefectibility, indestructibility*) terimini öne sürmüştür.[16] Buna göre Kilise bütün olası hatalara rağmen hakikat üzere kalacak, bütün sapma, kararsızlık ve şüphe, hatta yanılma ve yanlışa düşme durumlarında bile gerçeğin Ruh'u (Kutsal Ruh)

---

of Infallibility, *Sovereignty and Tradition in the Middle Ages*, (Leiden: E. J. Brill, 1972), s. 35.

13 Bkz. Ott, *a.g.e.*, s. 287 ve 297-8; Richard P. McBrien, *The Church The Evolution of Catholicism*, Harper Collins e-books, 2008, s.101-102; Mark E. Powell, *Papal Infallibility As Religious Epistemology: Manning, Newman, Dulles, And Küng*, Doktora Tezi, Southern Methodist University Dedman College of Humanities and Sciences, (USA, 2005), s. 40. (Mark E. Powell'ın hazırladığı bu doktora tezi 2009 yılında *Papal Infallibility: A Protestant Evaluation of an Ecumenical Issue* adıyla basılmıştır. Ancak biz çalışmamızda doktora tezini kullandık.)

14 Bkz. Hans Küng, *Infallible? An Unresolved Enquiry*, (London: SCM Press, 1994), s.182.

15 Bkz. Wolfgang Klausnitzer, "How can the Church Remain in the Truth", *International Journal for the Study of the Christian Church*, vol. 3, issue 1, 2003, s.53.

16 Aslında papanın yanılmazlığı doktrinine her haliyle karşı olan Küng Kilisenin bozulmamışlığı inancından dolayı Powell tarafından asgari yanılmazcı (minimal infallibilist) olarak ele alınır. Bkz. Powell, *Papal Infallibility*, s.188.

her zaman Kiliseyle olacak ve Kilise asla yalanın gücüne boyun eğmeyecektir. Ayrıca böylesi bir telakkinin, yani yapılan onca hataya rağmen Kilisenin Kutsal Ruh tarafından İncil'in hakikati üzere sabit kılındığı inancının yanılmazlığı statik bir halden dinamik bir hale dönüştüreceğini ileri sürmüştür.[17]

Kilisenin bir vasfı olarak bütün Hıristiyanlarca başından beri kabul edilen ve "hataya düşmeme", "bozulmama", "saf itikadın korunması" gibi bir nevi sigorta işlevine sahip olan yanılmazlık telakkisinin ilk defa Kilise literatürüne girdiği tarih olarak ise XIII. yüzyılın son çeyreği, bunu ortaya atan şahıs olarak da *Fransisken* teolog Peter Olivi gösterilmektedir.

1279 yılında Papa III. Nicholas'nın yayımladığı *Exiit* adlı *bulla*da asketik bir hayatı öngören *Fransisken* yolunun Mesih'in gerçek yolu olduğu ifade edilmişti. Bunun üzerine *Fransisken* tarikatının koyu bir müntesibi olan Olivi bu öğretilerin teminatına matuf olarak papanın yanılmazlığı görüşünü ortaya atmış ve ilerde papalık makamına oturması muhtemel bir sahte papanın (pseudo-pope) da bu evanjelik öğretilere fesat karıştırabileceği kehanetinde bulunmuştur.[18] 1320'lere gelindiğinde ise yeni Papa XXII. John, Papa Nicholas'nın tavsiye ettiği yoksulluk ve sade bir hayatı emreden bu *Fransisken* esasların geçerliliği üzerine bir tartışmaya onay vermiş, bunun üzerine *Fransiskenler,* bunların Papa Nicholas'nın devamından yana olduğu esaslar olduğu yönünde onu bildirmişlerdir. Ancak John, seleflerinin verdiği kararların kendilerini bağladığı şeklinde bir karşılık verince *Fransisken*ler Olivi'nin ortaya attığı "papanın yanılmazlığı" doktrinini öne sürerek XXII. John'u *heretik* addetmişlerdir.[19]

XIII ve XIV. yüzyıllardaki bu tartışmalardan sonra uzunca bir süre hatırlanmayan papanın yanılmazlığı anlayışı, modern dönemde Kilisenin tehdit olarak algıladığı zararlı akımlarla karşı karşıya kalması sonucu yeniden gündeme gelmiştir. Sonraki yüzyıllarda papayı merkeze alan -özellikle Joseph de Maistre'nin *Du Pape* adlı eseri- *ultramontanist* teologlarca papanın yanılmazlığı direkt veya dolaylı olarak işlenerek bu doktrininin

17 Hans Küng, *Infallible?*, s. 149 vd., 163; Ayrıca bkz. Powell, *Papal Infallibility*, s. 216; John T. Ford, "Current Theology, Infallibility: A Review of Recent Studies", *Theological Studies*, vol. 40, no.2 (Jun. 1979), s.280; Çiçek, *Papanın Yanılmazlığı Doktrini ve Hans Küng'ün Yanılmazlık Doktrinini Eleştirisi*, s. 59.

18 Bkz. Tierney, *Origins of Papal Infallibility*, ss. 115-26.

19 Bkz. Tierney, *Origins of Papal Infallibility*, s. 171 vd;

dogmalaşması yolunda toplumsal ve teolojik bir alt yapı oluşturulmuştur. Ancak Peter Olivi'nin ileri sürüp savunduğu papanın yanılmazlığı doktrini ile sonraki yüzyıllarda ileri sürülen doktrin arasında amaç ve gerekçe açısından fark vardır. Zira Olivi, bir müntesibi olarak *Fransisken* tarikatının istikbalini amaç edinmiş ve bu tarikatın prensiplerini apostolik öğreti kabul eden papayı yanılmaz addetmiştir. Olivi'nin ölümünden sonra diğer *Fransisken*ler ise bu prensipleri kabul etmeyen Papa XXII. John'u sahte papa olmakla suçlamışlardır. Sonraki yüzyıllardaki yanılmazlık savunucuları ise gelmiş-gelecek bütün papaları kapsayan *ultramontanist* bir tutum takınarak özellikle *aydınlanma* ve modernitenin Kilisede yol açtığı itibar aşınmasına karşı duygusal bir refleksle hareket ederek bu doktrini savunmuşlardır. Kahir ekseriyetini işte bu *ultramontanist* (papacı) piskoposların oluşturduğu I. Vatikan Konsili papanın yanılmazlığı doktrini bir dogma olarak kabul etmiştir.

2. Birinci Vatikan Konsili ve Yanılmazlık Doktrini

2.1. Konsil Çağrısı ve İlk Tepkiler

Otuz iki yıl gibi bir süre Papalık koltuğunda oturarak en uzun süre makamda kalan papa ünvanına sahip olan IX. Pius (1846-1878)'un bir konsil toplama niyeti 29 Haziran 1868 tarihinde[20] yayınladığı *Aeterni Patris* (Ebedi Baba) adlı *bulla* ile resmiyet kazanmıştır.[21] Konsil toplantısı için verilen tarih 8 Aralık 1869, toplanma yeri de Vatikan'dı. İlerleyen aylarda konsilin planlaması, komisyon üyeleri Roma *Curia*sı tarafından atanan ve üçte ikisi Roma'da yaşayan İtalyan kardinallerden oluşan bir komisyonca üstlenilmişti.[22] Papayı merkeze alan *ultramontanist* piskoposlardan olu-

20 Kardinal Manning bu tarihi 26 Haziran olarak vermektedir. Manning, Edward, Henry, *The True Story of the Vatican Council*, (London: Henry S. King & Co, 1877), s. 46; Bu tarih bazı kaynaklarda 29 Temmuz 1868 olarak geçer. Bkz. Roger Aubert, "Vatican Councils: Vatican I", *The Encyclopedia of Religion*, Mircea Eliade (Editor in Chief), , (New York: Simon & Schuster Macmillan, 1995), vol. 15, s.194.

21 Bu ifadelerle başladığı için Aterni Patris olarak bilinen IX. Pius'un bu apostolik mektubu da geleneksel Roma merkeziyetçiliğini öne çıkaran; Mesih'in kendisinden sonra yerine talim, tedris ve yargılamaya tam yetkili olarak havarilerin prensi Petrus'u bıraktığı, ondan sonra da bu yetkinin o makama oturan haleflerine geçtiği, dolayısıyla Hıristiyan itikadını koruma ve kollama görevinin Roma piskoposlarına ait olduğu ve gerektiğinde bunu sağlama adına bir ekümenik konsil toplayabileceği ifadelerine yer vermektedir. Bkz. *New Catholic Encyclopedia*, http://www.newadvent.org/cathen/01176a.htm, (26.06.2014).

22 Hazırlık Komisyonuna seçilen din adamları, görev yerleri ve ülkeleri için bkz. Edward,

şan bu komisyonun niyeti 1869 yılı Şubat ayında *La Civilta Cattolica*'da[23] yayımlanan bir makaleyle anlaşılmıştı. Bu makalede "Katoliklerin konsilden beklentisinin *Syllabus*[24] doktrinlerinin (yanılmaz olarak) ilanı...ve Yüce Papa'nın yanılmazlığı dogmasının coşkuyla kabul edilip oybirliğiyle tanımlanması" yönünde olduğu ifade ediliyordu.[25] Makaleye ilk tepki Almanya'dan, "Janus" müstear ismini kullanan ve önde gelen bir teolog olarak büyük saygı gören Münih Üniversitesi'nden Johann Joseph Ignatius von Döllinger'den gelmiştir. Döllinger, *Allgemeine Zeitung'*da papanın yanılmazlığını hedef alan bir dizi makale kaleme almış ve bu makaleler eş zamanlı olarak İngilizce, Fransızca ve İtalyancaya tercüme edilmiştir.[26] Papanın yanılmazlığı dogmasını "Kilise mutlakiyetçiliğinin *Magna Carta*sı" olarak tanımlayan Döllinger, bu dogmanın papanın egemenlik kaprisini daha da kuvvetlendireceği uyarısında bulunmuştur.[27] Yanılmazlık doktrininin ne İnciller ne de gelenek ile temellendirilemeyeceğini ifade eden Döllinger, doktrinine yönelik tutumunu "Bu modern buluşu zihnime kazımadan önce, elli yıllık teolojik ve tarihi çalışmalarımı *Lethe*[28] nehrine dal-

---

Henry, *The True Story of the Vatican Council*, s. 89-90.

23 *Civilta Cattolica*, bizzat Papa IX. Pius tarafından 1850 yılında kurulmuş ve genel başkan Jan Roothan'ın itirazlarına rağmen Cizvitlerin sorumluluğuna verilen etkili bir yayın organıdır. Bkz. Ali İsra Güngör, *Cizvitler*, (Ankara: Berikan Yayınevi, 2012), s.135 dipnot.

24 *Syllabus of Error* (Hatalar Manzumesi), Papa IX. Pius'un 8 Aralık 1864'te *Quanta Cura* isimli bir *ensiklikale iliştirilmiş* olarak yayınladığı; ifade özgürlüğü, dini tolerans, din-devlet ayrılığı gibi fikirler yanında Papa'nın ilerleme, *liberalizm* ve modern medeniyetle uzlaşabileceği ya da uzlaşmak zorunda olduğu fikirlerinin bir hata olarak nitelendirildiği zamanın seksen hatasını kınayan metin. Kınanan 80 maddenin tamamı için bkz. Anne Fremantle, *The Papal Encyclicals: In Their Historical Context*, (New York: New American Library, 1959), ss. 143-152

25 Bkz. Owen Chadwick, *A History of the Popes 1830-1914*, (New York: Oxford University Press 2002), s. 187 ve 191; Thomas Bokenkotter, *A Concise History of the Catholic Church*, Doubleday, New York 1990, s. 288-9; Aubert, "Vatican I", s. 194; Robert McClory, *Power and the Papacy: The People and Politics Behind the Doktrine of Infallibility*, Triumph, Liguori, Missouri 1997, s.73; Roger Collins, *Keepers of the Keys of Heaven: A History of the Papacy*, (New York: Basic Books, 2009), s. 444; Nielsen, *The History of the Papacy in the XIXth Century*, vol. 2, E. P. Dutton & Company, New York 1906, s. 299.

26 Henry, *The True Story of the Vatican Council*, s. 67-8.

27 Bkz. Tierney, *Origins of Papal Infallibility*, s. 1.

28 Yunan mitolojisinde suyunu içen ruhların her şeyi unuttukları unutkanlık nehri. Bkz. Azra Erhat, *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1972, s. 242.

dırıp boş bir kağıt sayfası olarak çıkarmalıyım" şeklinde ifade etmiştir.[29]

Döllinger ile birlikte pek çok Alman entelektüel ve piskopos konsilden üç ay önce Fulda'da toplanarak yanılmazlık doktrinine karşı olduklarını bildirmişler ve kutsal metinlerde yer almayan geleneğin de teyit etmediği bir şeyi bir genel konsilin bir dogma olarak ortaya koyamayacağını ifade etmişler ve yanılmazlık doktrininin sonuçları itibariyle Katoliklerle Protestanlar arasında bir ayrılığa yol açma riskini içinde barındıran çok gereksiz bir tanımlama olduğunu ileri sürmüşlerdir.[30] İngiltere'de Döllinger'in Münih'ten eski öğrencisi olan Lord John Acton da modern fikirlerin papaya yarı-ilahi güçler atfedilerek ortadan kaldırılamayacağını öne sürmüştür.[31]

Bu süreçte yanılmazlık konusu politik alanda da tansiyonu epeyce yükseltmiş, Avusturya, Prusya, Belçika ve İngiltere gibi ülkelerdeki hem Katolik hem laik idareciler bu durumdan rahatsızlıklarını belirtmişlerdir. Örneğin Bavyera Dış İşleri Bakanı Prince Hoenhole uluslararası diplomatlara yazdığı bir mektupta "Konsilde Roma'nın ilan edilmesini isteyeceği tek dogmatik tez papanın yanılmazlığıdır. Dogmalaştırılmış olan bu istek, bütün prenslerin ve *Christendom'*daki halkın üstünde dünyevi alanda da papanın gücünü artırarak tamamen dini alanın ötesine geçecek ve son derece politik bir mesele haline gelecektir. Siyasal yönetimler kendi piskoposlarına ve Vatikan Konsili piskoposlarına kilise ile devlet arası ilişkilerde oluşacak feci sonuçlar için ciddi uyarılarda bulunmalıdır" şeklinde uyarıda bulunmuştur.[32]

I. Vatikan Konsili kararlaştırıldığı gibi 8 Aralık 1869 tarihinde Aziz

29 McClory, *Power and the Papacy*, s. 74; Bokenkotter, A Concise History of the Catholic Church, s. 289; Chadwick, A History of the Popes, s. 192; Döllinger'in papanın yanılmazlığı anlayışına karşı geliştirdiği dini ve tarihi itirazlar ve onun yanılmazlık anlayışı için bkz. *The Pope And The Council*, By Janus, Rivingtons, London, Oxford and Cambridge 1869; Ayrıca bkz. Nielsen, *The History of the Papacy in the XIXth Century*, vol. 2, s. 307.

30 Chadwick, *A History of the Popes*, s.193; Witherow, "History of the Vatican Council", *Southern Presbyterian Review* 26.2 (April 1875)s. 346.

31 Kenneth L. Parker, "Historical Consciousness And The First Vatican Council: Manning, Döllinger, Newman, And Acton's Uses Of 'History' In The Papal Infallibility Debates", *The Rise Of Historical Consciousness Among The Christian Churches*, Kenneth L. Parker and Eric H. Moser (ed.), (Lanham: University Press of America, 2013), s.104.

32 Chadwick, *A History of the Popes*, s. 192; McClory, *Power and the Papacy*, s. 75; Manning, *The True Story of the Vatican Council*, s. 68-9.

Petrus Bazilikası'nda ekmek şarap ayiniyle (*mass*) başlamıştır. Büyük çoğunluğu piskopos olan 700'ü aşkın kardinal, başpiskopos, ve başrahip konsil çalışmalarında hazır bulunmuştur. Katılımcıların üçte biri, yani büyük çoğunluğu İtalyan, üçte biri diğer Avrupa ülkelerinden ve kalan üçte biri de 113 üyesi Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'dan olmak üzere dünyanın geri kalanından oluşuyordu.[33] İlk defa Avrupa kıtası ve bu kıtaya komşu coğrafya dışından katılımın gerçekleştiği konsil olma özelliğine sahip I. Vatikan'a Protestan ve Doğu Ortodoks Kiliseleri de davet edilmesine rağmen herhangi bir katılım gerçekleşmemiştir.[34]

2.2. Konsilde Taraflar

I. Vatikan Konsili'nde yanılmazlık doktrini muhalifleri genellikle *inopportunists* (uygunsuzcular/yersizciler) olarak tanımlanmışlardır. Çünkü onlardan bir grup papanın yanılmazlığının bir dogma olarak belirlenmesi için uygun yer ve zamanda olunmadığı ve kesinlikle böylesi bir tanımlama yoluna gidilmemesi gerektiği kanaatine sahiplerdi. Bu tanımlamanın yanında yanılmazlık taraftarlarına nispetle çok az sayıda ol-

33 Konsile Avrupa kıtası dışından iştirak eden bu üçte birlik kesimin de aslında oralara misyoner olarak giden Avrupalı piskoposlar olduğu ifade edilmektedir. Bu da I. Vatikan Konsili'nin aslında Avrupalı piskoposlardan, daha da önemlisi papanın çizgisini takip eden *ultramontanist* piskoposlardan müteşekkil bir konsil olduğunu göstermektedir. Bkz. Mahmut Aydın, "Vatikan Konsili", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 42, s. 569; Konsile katılım konusunda 700'den 900'e varan farklı rakamlar verilmektedir. Ancak incelediğimiz kaynaklardan en az 700 piskoposun hazır bulunduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Listenin tamamının, yani konsile katılma hakkı bulunan ruhanilerin 792, 1002, 1049, 1050 ve 1056 isimden oluştuğu yönünde rivayetler vardır. Ancak hastalık, yaşlılık ve diğer sebeplerden dolayı bu sayıya ulaşılamamıştır. Tabi uzun süren konsil oturumlarında iştirakçi sayısının devamlı değiştiği de bir gerçektir. Daha sonraki oturumlarda sayı yaklaşık 600'dür. Katılımcıların sayısı, ulusal ve bölgesel dağılım için bkz. *The Vatican Council: From Its Opening To Its Prorogation, (Official Documents, Diary, Lists Of Bishops)*, Burns, Oates, and co., Strand, tarihsiz. s. iv-v; Witherow, "History of the Vatican Council", s. 347-8; Chadwick, A History of the Popes, s. 197-8; Aubert, "Vatican I" s. 195; McBrien, *The Church*, s.109; McClory, *Power and the Papacy*, s. 77.

34 Bkz. Charles A. Frazee, *Catholics and Sultans: The Church and the Ottoman Empire 1453-1923*, (New York: Cambridge University Press, 1983), s. 234; Chadwick, *A History of the Popes*, s. 189; Manning, *The True Story of the Vatican Council*, s. 73; I. Vatikan Konsili'ne Mezopotamya, Mardin ve Maraş gibi İç ve Güney Anadolu coğrafyası başta olmak üzere Türkiye'den de 10 kişiden oluşan bir heyet katılmıştır. Bkz. *The Vatican Council: From Its Opening To Its Prorogation*, s. iv ve 82; Anglikanlar heretik kabul edilerek görmezden gelinmiş ve herhangi bir davette bulunulmamıştır. Bkz. Witherow, "History of the Vatican Council", s. 343.

duklarından dolayı özellikle basında yer aldığı şekliyle *azınlık* (minority) olarak da anılmışlardır. Yanılmazlık doktrini destekçileri ise "*Infallibilists*" (yanılmazcılar) olarak adlandırılmışlar ve kahir ekseriyet yanılmazlık doktrininden yana tutum takındığı için de çoğunluk (majority) olarak anılmışlardır.

2.2.1. Yanılmazlık Karşıtları: *Inopportunist*ler

*Inopportunist*ler arasında en göze çarpan isim Orleans'lı Felix Dupanloup olmuştur. Bütün kariyeri boyunca Papalık yetkilerini savunmuş olan Dupanloup aynı zamanda İtalyan milliyetçilerini Roma dışına çıkarması için Fransız hükümetini ikna etmiş ve Papalık Devletleri üzerinde bir askeri koruma kalkanı oluşturmuştur. Ancak Dupanloup yanılmazlık doktrinine karşı çıkmış ve konsilin açılışından çok kısa bir süre önce 11 Kasım 1869 tarihinde kaleme aldığı *Observation on the Controversy* adlı eserinde yanılmazlık tanımlamasının uygunsuz olacağını ve üzerinde özenle düşünüp taşınılması gerektiğini ifade etmiştir. Zira ona göre yanılmazlık doktrininin papayı bu şekilde yüceltmesinin, Kilisedeki piskoposların kişisel otoritelerini azaltmak gibi bir tehlikesi vardır.[35] Dupanloup, Kiliseden bağımsız, konsilin dogmalaştırıp papaya tahsis ettiği bir çeşit "müstakil yanılmazlık" (separate infallibility) anlayışına değil, Kilisede her daim var olan onu hataya düşmekten koruyan "yanılmazlık" telakkisine inandığını belirtmiştir. I. Vatikan Konsili'ne katılan azınlık ya da *inopportunist* olarak adlandırılan piskoposlar papanın yanılmazlığı doktrinine şu gerekçelerle karşı çıkmışlardır:

- Papanın yanılmazlığını tanımlamaya ihtiyaç yoktur; Kilisenin yanılmazlığı on sekiz yüzyıldır yeterlidir.
- Trent Konsili'nin bu doktrini belirlemek için pek çok sebebi vardı, ancak piskoposlar arasında oluşacak bir bölünmeden dolayı bunu yapmamıştır.
- Bu tanımlama Ortodoks ve Protestan Kiliselerinin geri dönüşü için yeni duvarlar oluşturacaktır.
- Papayı resmen yanılmaz yapmak seküler yönetimleri kızdıracak ve onlar bunu VIII. Boniface'ın *Unam Sanctam*'ının sil baş-

35 Chadwick *A History of the Popes*, s. 193, McClory, *Power and the Papacy*, s. 80; Nielsen, *The History of the Papacy in the XIXth Century*, vol. 2, s. 308.

tan yeniden düzenlenmesi olarak göreceklerdir.

- Teolog ve piskoposlar arasında yanılmazlığın anlam ve sınırı hususunda fikir birliği yok, kavram muğlak ve bu sebeple terk edilmelidir.
- Tarihteki sayısız olay göstermiştir ki papalar inanç ve ahlaki konularda bile yanılmaz değildir, bu itirazlara tatmin edici cevap da verilememiştir.
- Papanın yanılmazlığı doktrini inananların nazarında piskoposların itibarını düşürecek, onları özellikle papaya bağımlı kılacak ve kendilerinden beklenilen sadece en yüksek yargıcın kararlarını teyit etmek olacaktır.[36]

Bu muhalif görüşlere karşın yanılmazlık taraftarları da bu iddiaların yetersizliğini ve zayıflığını dile getirmişlerdir. Yanılmazlık taraftarlarına göre bu doktrinin zamanlaması gelinen noktada uygun, müsait ve doğru olup hakikate ulaşmada yararlanılması gereken kullanışlı bir durumdur. Onlara göre bütün Hıristiyanlar Kilisenin yanılmaz bir karaktere sahip olduğu hususunda hemfikirdirler. Bu sebepten yanılmaz bir Kilisenin yanılmaz bir başının olması da normal bir durumdur.[37]

Yanılmazlık karşıtları içerisinde akademik yönüyle temayüz eden Almanya Rottenburg piskoposu Karl Hefele'nin önerilen yanılmazlık dogmasına karşı çıkması ise ilerleyen kısımlarda açıklanacağı gibi tamamen tarihi örneklere dayanmaktaydı. Vigilius ve Honorious gibi papalar dini ve ahlaki konularda resmi beyanatlarda bulunmuşlar ve daha sonra bunların yanlış olduğu anlaşılmıştır. Hefele bu tarihi hataların tatminkar bir açıklaması yapılmadan yanılmazlık doktrini oylanmasının konsile sunulamayacağını ileri sürmüştür.

Bu tartışmada öne çıkan bir diğer *Inopportunist* de Diakovar (Yugoslavya) Piskoposu Joseph George Strossmayer idi. Vatikan'a ilk ulaşan piskoposlardan biri olan Strossmayer yanılmazlık doktrininin tamamen saçma olduğunu ve piskoposların özgürce hareket edememelerinden dolayı da konsilin illegal olduğunu ifade etmiştir. Strossmayer özellikle Doğu

36 McClory, *Power and the Papacy*, s. 80; Manning, *The True Story of the Vatican Council*, s. 101-3.

37 Yanılmazlık taraftarlarının doktrin muhaliflerinin ileri sürdüğü gerekçelere karşı-tezleri ve görüşleri için bkz. Manning, *The True Story of the Vatican Council*, s. 108-113.

ve Batı Kiliseleri arasındaki birliğin yeniden tesis edilmesi için iki taraf arasındaki tansiyonu düşürmek için gayret sarf etmişti. Ökümenik kaygılarla hareket eden Strossmayer, yanılmazlık doktrininin işleri daha da içinden çıkılmaz bir hale getirip olası birleşmenin önüne kalıcı engeller koyacağını düşündüğünden muhalif kanatta yer almıştır.[38]

2.2.2. Yanılmazlık Savunucuları: *Infallibilist*ler

*Infallibilist*lerin (yanılmazcı) ya da yanılmazlık taraftarı olan çoğunluğun önderi ise Henry Edward Manning idi. Manning, I. Vatikan Konsili'nin hem komisyonlarında hem de doktrin üzerine yapılan tartışmalarda çok etkin bir şekilde yer almış ve bundan dolayı I. Vatikan Manning'in konsili olarak tanımlanmıştır.[39] Manning, 1845 yılında *liberalizm*e ve çağın getirmiş olduğu rasyonalizme karşı Katolik gelenekleri savunmadığı gerekçesiyle Anglikan Kilisesi'nden Katolisizme geçmiş ünlü bir İngiliz teologdur.[40] Katolisizme döndükten on hafta sonra rahip olarak atanan ve Katolik Kilisesinde çok hızlı bir yükseliş kaydeden Manning, Vatikan Konsili'nden beş sene önce 1865 yılında *Ultramontanizmin* ve Roma Katolikliğinin etkinleştirilmesi politikasının (Romanization) bir zaferi olarak İngiltere Westminster Başpiskoposu olarak atanmış, 1875 yılında ise kardinalliğe terfi ettirilmiştir.[41] I. Vatikan Konsili'ndeki tek dönme olan Manning tamamen papa merkezli tutumuyla öne çıkmış ve konsilin ele alacağı konuların belirlendiği hazırlık komisyonunun (*de postulatis*) ve konsil sonunda oylamaya sunulacak olan yasa tasarısının planlamasını yapan iman komisyonun (*de fide*) bir üyesi olan Manning *ultramontanist* grubun lideri olarak temayüz etmiş, bundan dolayı da sık sık konsili ma-

38 Bkz. McClory, *Power and the Papacy*, s. 81; Ante Kadic, "Bishop Strossmayer and the First Vatican Council", *The Slavonic and East European Review*, vol. 49, no. 116 (jul., 1971), ss. 382-409; Chadwick, *A History of the Popes*, s. 201-2.

39 Powell, *Papal Infallibility*, s. 97.

40 Manning, E. S. Purcell'in 1896 yılında hakkında yazdığı biyografisinde kendisini işbirlikçi, aşırı hırslı ve zorba bir kişilik olarak tanıtmasından ötürü Katolik entelijansiyasında geç kalmış bir şöhrete sahiptir. Bundan dolayı olsa gerek incelediğimiz bu biyografinin ilk sayfasında el yazısıyla Owen Chadwick'in *Victorian Church* adlı eserinin I. cildinin 100. sayfasına referansla "Purcell'in meşhur ve küçük düşürücü biyografisi" notu geçilmiştir. Bkz. Edmund Sheridan Purcell, *Life of Cardinal Manning*, 2 vols., (London and New York: Macmillan and Co., Ltd, 1861). Daha sonra Purcell'in bu biyografisine cevap niteliğinde pek çok eser kaleme alınmıştır. Bkz. Mark Powell, *Papal Infallibility,* s. 57-8.

41 Manning'in hayat hikayesi için bkz. Powell, *Papal Infallibility*, s. 59-65.

nipüle etmekle suçlanmıştır. Papanın yanılmazlığını baş düşman olarak gördüğü modern dönemde elzem bir doktrin olarak gören Manning'e göre Kilisenin yanılmazlığı, Kilisenin başına; Papaya ait olup, bu yanılmazlık Kiliseden "ayrı" ve "bağımsız"dır. Hıristiyan itikadının muhafazası için gerekli bir durum olarak gördüğü yanılmazlık doktrinini çok geniş bir kapsamda (maximal infallibility) ele alan Manning, bütün Hıristiyanların pastörü ve doktoru olarak papanın *ex cathedra*dan inanç ve ahlak konularında konuştuğu zaman yanılmazlık yetkisine sahip olduğunu ileri sürmüş, hatta bu yanılmazlık yetkisini bütün papalık *bulla*larına da teşmil ederek geçmiş ve geleceği de kapsayacak şekilde genişletmiştir.[42] Manning'e göre herhangi birisinin yanılmazlık doktrinine karşı olmasını anlamak neredeyse imkansızdır. Bir rahip ve başpiskopos olarak Manning İngiltere'de de Katolik görüşlerin etkili bir savunucusu olmuş, onun liderliği altında İngiliz Katolikler "Roma'dan daha Romacı ve Papadan daha *ultramontanist*" olmak yönünde teşvik edilmiştir.[43] Ancak Manning'in bu tutum ve söylemleri temsil ettiği bütün İngiliz piskoposları kapsayan bir durum değildi. Ayrıca I. Vatikan'ın dogmatik bir kararla kabul ettiği "yanılmazlık" doktrininden sonra İngiltere'deki Katolik piskoposlar arasında bu konu etrafında anlaşmazlıklar baş göstermiştir.[44]

Konsil esnasında Bayvera Regensburg Piskoposu Senestrey de Manning ile aynı cephede yer almıştır. Senestrey, yanılmazlığın papalık bildirgeleri (*encyclical*) ve *Syllabus of Error* gibi ekli belgelerden aziz ilan etmeye, papanın din üzerine serdettiği herhangi bir görüşe ve hatta papanın politik arenaya dair beyan etmiş olduğu görüşlerine kadar geniş bir alana teşmil edilmesi gerektiğine inanıyordu.[45]

Roma Kilisesi ilk dönemlerden itibaren kendisini Petrus ile temellendirmiş ve bu durumu Roma'nın ve papanın öncelik ve üstünlüğüne delil olarak kullanmıştı. I. Vatikan'a katılan piskoposlar papanın yanıl-

42 Bkz. Powell, Papal Infallibility, s. 74-96.

43 Darrell Jodock (ed.), Catholicism Contending With Modernity Roman Catholic Modernism and Anti-Modernism in Historical Context, , (U.K.: Cambridge University Press, 2000), s. 254.

44 Bkz. Jodock, *Catholicism*, s.254; İngiltere'deki Katolisizm hakimiyeti ve I. Vatikan konsili sonrası yanılmazlık doktrini üzerindeki tartışmalar için bkz. Richard J. Schiefen, "Vaticanism in England, 1874-1875", *St. Basil's Seminary, Toronto, CCHA, report, 29 (1962)*, s.9-24.

45 McClory, *Power and the Papacy*, s. 82.

mazlığını temellendirmeye çalışırken de benzer argümanlara müracaat etmişlerdir. Manning'e göre Kutsal Metinler detaylı bir şekilde Petrus'un halefi olan papanın bütün Kiliseler üzerindeki kazaî (judicial) üstünlüğünü ortaya koymaktadır ki bu durum aynı zamanda onun en üst öğreti otoritesine sahip olduğu anlamına gelmektedir. Yine Manning'e göre II. Lyon Konsili'nde alınan "inanç konularında herhangi bir anlaşmazlık baş gösterdiğinde bu anlaşmazlık Roma piskoposunun kararıyla çözüme kavuşturulmalıdır" inanç kuralı hem Latin hem de Greklerin mutabakatıyla kabul edilmiştir. Florence Konsili (1431-49)'nde "Roma piskoposunun Mesih'in hakiki vekili, bütün bir Kilisenin başı, bütün Hıristiyanların babası ve öğretmeni, bütün bir Kilisenin idaresinin Petrus vasıtasıyla ona verildiği" tanımlamasının papanın yanılmazlığına yönelik güçlü deliller olduğunu ileri sürmüştür.[46]

2.3. Konsil Oturumları: Müzakere ve Tartışmalar

8 Aralık 1869 tarihindeki seramonik açılıştan sonra konsilde hazır bulunan piskoposlar hazırlık komisyonu tarafından tespit edilen konuları görüşmeye başladılar. Konsil oturumları başladığında hazırlık komisyonu tarafından sunulan iki ana belgede[47] herhangi bir şekilde yanılmazlık ifadesi geçmiyordu ancak önemli kurullara seçilen üyelerin tutum ve kanaatleri göz önüne alındığında doktrininin hazır vaziyette tutulduğu görülebiliyordu. Zira 17 Aralık tarihinde konsilde çok önemli ve işlevsel bir yere sahip inanç komiteleri (*de fide*) için yapılan seçim sonuçları ilan edilmiştir ki bu komiteler Katolik inancıyla alakalı herhangi yeni bir bildiriyi (örneğin yanılmazlık bildirisini) kurula sunmak üzere gözden geçirecek olan organlardı ve buralara seçilen 24 piskoposun tamamı Manning ve Senestrey de dâhil *infallibilist*ler içindendi. Tabi bu durum azınlık grup tarafından tepkiyle karşılanmış ve seçime hile karıştırıldığı ileri sürülmüştür[48] ki konsil tarihçisi olarak görev yapan Piskopos Plantier'in azınlık piskoposlar arasında donanım bakımından komisyona seçilmeyi daha

46 Bkz. Manning, *The True Story of the Vatican Council*, s. 115.

47 *The Schema on Catholic Doctrine, The Schema on the Church*. Bu taslaklar nihai olarak *Dogmatic Constitution on the Catholic Faith* ve *First Dogmatik Constitution on the Church of Christ* olarak isimlendirilip son 18 Temmuz 1970 tarihindeki son oylamaya sunulmuştur. Bkz. Norman Tanner, *Decrees of the Ecumenical Councils*, London and Washington, Sheed & Ward, Georgetown University Press, 1990, s. 801.

48 Chadwick, *A History of the Popes*, s. 203; Bokenkotter, *A Concise History of the Catholic Church*, s. 290.

çok hak eden piskoposların olduğunu ancak yanılmazlık doktrinine muhalif olmalarından dolayı dışlandıklarını[49] belirtmesi bu ithamı destekler mahiyettedir.

İlerleyen günlerde yanılmazlık doktrininin diğer kiliselerle tekrar birleşme ümitlerini ortadan kaldıracağını ileri sürerek onun tarihsel mahzurlarını detaylı bir şekilde ortaya koyan Döllinger, *Allgemeine Zeitung'*da bir makale yayınlayınca piskoposlar arasında büyük infiale sebep olmuştur. Bunun üzerine Senestrey, onun piskoposluk bölgesi olan Münih'teki teoloji öğrencilerine Döllinger'in herhangi bir konferansına katılmalarını yasaklamış, Papa da *Civilta Cattolica*'ya bu taarruzlara karşılık vermesi için izin vermiştir. 1870 yılının Mart ayında konsil birleşimine *Kilise Hakkındaki Taslağın* (*The Schema on the Church)* "piskoposların büyük çoğunluğunun talebine binaen" papanın yanılmazlığının da dahil edilmek suretiyle değiştirileceği açıklandığında Dupanloup ve diğer pek çok Fransız piskopos ve St. Louis'li Kenrick konsile ayrılma kararlarını bildirmişler, bunun üzerine konsil liderleri derhal geri adım atarak bu durumun tekrar ele alınması yönünde görüş belirtmiştir. Bu arada 9 Martta Paris'li Piskopos Darboy da Fransız Başbakanına yazdığı bir mektupta konsile açık bir şekilde hükümet düzeyinde bir müdahale çağrısında bulunmuştur. 13 Mayıs 1870 tarihinde müzakere ve tartışmalar papanın üstünlüğü ve yanılmazlığıyla ilgili tasarı üzerinde başlamış ve on dört oturum boyunca devam etmiştir. Ön taslak piskoposlara Mart ayında sunulmuş ve değiştirilmesi için 147 yazılı öneri ve yoruma sebep olmuştu. Tamamen yanılmazlık savunucularından oluşan 25 piskopos tarafından iki aydan fazla süren bir mücadeleden sonra konsilin gündemine getirilen bu taslak, dört bölümden oluşmakta ve üçüncü bölüm papanın üstünlüğü, dördüncü bölüm de papanın yanılmazlığıyla ilgiliydi. Konsil yönetimi piskoposları öncelikle tasarının bütünü üzerinde, ardından belirli bölümler üzerinde müzakereye davet etti.[50]

Müzakerelerde yanılmazlığın en güçlü savunucusu konumundaki Manning, kendisinden önceki ve sonraki pek çok konuşmacının aksine yanılmazlık doktrininin tarihsel ve teolojik yönünden ziyade pastoral (otorite) etkisi üzerine yoğunlaşmıştı. Ona göre modern dünyada inkar

49 McClory, *Power and the Papacy*, s. 85

50 Manning, *The True Story of the Vatican Council, s. 136; McClory, Power and the Papacy*, s. 90.

edilen papanın yanılmazlığı öğretisi hiç değişmeyen Kilise geleneğinin ayrılmaz bir parçası ve herkesin uymak zorunda olduğu *katolik* (evrensel) bir doktrindir. Bu konuda yeni bir bölünmenin artık kabul edilemeyeceğini ifade eden Manning, Tanrısal vahiy içerisinde mahfuz bir doktrin olan yanılmazlık öğretisinin net bir açıklamasının yapılamaması nedeniyle onu sorgulamanın en azından bedensel bir *heresi*, onu reddetmenin ise kaçınılmaz bir şekilde bütün bir Hıristiyan inancını reddedip uçurumdan yuvarlanmak olduğunu ileri sürmüştür. Manning ayrıca İngiltere özelinden yola çıkarak papanın yanılmazlığının Katolik olmayanlar için "güçlü bir albeni" olabileceğini ifade etmiştir ki ona göre İngiltere'de Katolisizmin gelişmesine Katoliklerin kendi aralarında yaptıkları yanılmazlıkla alakalı tereddüt ve çekişmeler zarar vermekteydi. [51]

Konsilde doktrininin tarihsel ve teolojik mahzurları ise bu alanda uzman Karl Hefele tarafından dile getirilmiştir. Hefele'nin ortaya koyduğu örnek 451 Kadıköy Konsili öncesinde Papa I. Leo tarafından kaleme alınıp Patrik Flavian'a gönderilen ve "*The Tome*" olarak bilinen mektuptur. Mektupta Leo, *monofizi*t görüş olan Mesih'in bir değil, iki tabiata sahip olduğunu (*diofizit*) çok açık ve net bir şekilde ifade etmiştir. Hefele'ye göre *Tome,* tam bir *ex cathedra*; bir dogmatik tanımlama örneğidir. Ancak konsil toplantısı esnasında Papa Leo bütün piskoposların bu mektubu okumasını ve yeminli bir şekilde bu doktrinin daha önceki konsillerde kabul edilmiş olan dogmalara uygun olup olmadığının ilan edilmesinde ısrar etmiştir. Hefele'ye göre konsil babaları mektuptaki doktrinin o*rtodoks* (sahih) olup olmadığını incelemeye tabi tutmuşlar ve bazıları üç yerde *heresi* şüphesi taşıdığını düşünmüş ancak hiç kimse onların bu haklı şüphesini sorgulamamıştır. Mektubun okunmasını müteakip Kadıköy'deki piskoposlar oy birliğiyle Leo'nun görüşlerini kabul etmişler, ancak Hefele'ye göre burada asıl üzerinde durulması gereken nokta Leo'nun Roma'nın görüşlerini içeren mektubu piskoposlara sunmasıydı. Eğer Leo kendisini "yanılmaz" olarak addetmiş olsaydı böyle bir yola başvurmazdı. Hefele ayrıca kristolojik tartışmaların yaşandığı VII. yüzyılda, Papa I. Honorius (625-638)'un İsa'nın tabiatına dair vermiş olduğu hükmü örnek olarak vermiştir.

Kadıköy Konsili'nden yaklaşık iki asır sonra Doğu Kiliselerinin *monofizitizm* (tek tabiat) ile *diofizitizm* (çift tabiat) arasında bir uzlaştırma arayışına girişilmişti. Bu noktada Patrik Sergius tarafından -daha sonra

51 Powell, *Papal Infallibility*, s. 75; McClory, *Power and the Papacy*, s. 96

Monotelitizm (*monothelitism*) olarak adlandırılan- İsa'nın iki tabiatının, ancak sadece tek bir iradesinin olduğu görüşü ortaya atılmıştı. Sergius, Papa Honorius'a bu durumla ilgili hüküm sorduğunda Honorius yazdığı mektubunda tek irade (one will) teorisini desteklemiştir. Bundan yaklaşık kırk yıl sonra toplanan III. İstanbul Konsili ise net bir şekilde *monotelitizm*i kınamış ve Honorius'un bir *heretik* (sapkın) olduğunu ilan etmiştir. Hefele, Papa Honorius'un bir inanç meselesinde tam öğreti otoritesini (*magisterium*) işe koşup bir karara varmasını ancak daha sonra bu kararın hem bir ökümenik konsil hem de Katolik gelenek tarafından reddedilmesini gerekçe göstererek papanın bireysel yanılmazlığına karşı olduğunu ifade etmiştir. Bu durum yanılmaz addedilen bir papanın yanılabilir olduğunu, hatta heretik bir doktrin va'z ettiğini göstermekteydi ki I. Vatikan'a katılan piskoposların kahir ekseriyetinin savunduğu papanın yanılmaz doktrinel tanımlamalarda bulunacağı, *heresi*ye kaymaktan korunduğu kanaatleriyle uzlaştırılması zor ve karmaşık bir durum arz etmekteydi.[52] Günümüzde de papanın bireysel yanılmazlığını reddedenler de bu tarihsel tenakuzu öne sürmektedir.[53]

Benzer şekilde Hefele, II. İstanbul Konsili (553)'nde aforoz edilen *monofizit* görüşlerin Papa Vigilius (537-555) tarafından daha sonradan onaylanmasını, Constance Konsili (1414-18)'nde 'papaların daima konsil kararlarına tabi olacağı' hükmünün yer almasına rağmen Florence Konsili'nin bu hükme aykırı kararların alınmasını ve VIII. Boniface'ın *Unam Sanctam'*ında yer alan papanın dini-dünyevi alanlarda üstünlük iddiaları ile Katolik Kilisesi dışında kurtuluşun olmadığı ifadelerinin papanın yanılmazlığı bağlamında açıklanmasının mümkün olmadığını ifade etmiştir. Elbette Hefele'nin bu tarihsel tenakuzları bir tarihçi olarak ileri sürmedeki amacı, yanılmazlık doktrinini bütünüyle reddetmekten ziyade tarihsel hakikatlerle ihdas edilecek dogma arasında tatmin edici bir uzlaşının mümkün olmadığını göstermekti. *Ultramontanist* piskoposlar ise Hefele'nin ortaya koyduğu bu tarihsel örnekleri çarpıtma olarak nitelendirerek doktrinin birleştirici yönüne dikkat çekmiş ve papanın yanılmazlığının Katolik olmayanların tekrar Kiliseye dönmeleri için büyük bir çekim

52 McGlory, *Power and the Papacy*, s. 97; Geisler and MacKenzie, *Roman Catholics and Evangelicals*, s. 213.

53 Bu konuyla alakalı olarak bkz. Ali İsra Güngör, "Papanın Yanılmazlığı Konusundaki Tartışmalar ve Katoliklerin Yaklaşımları", *Dini Araştırmalar*, C. XII, S. 34, Mayıs-Ağustos 2009, s. 23.

oluşturacağını ifade etmişlerdir.

Müzakereler esnasında Bologna Başpiskoposu Kardinal Philip Maria Guidi ise Kiliseden bağımsız bireysel yanılmazlığın bizzat papanın yanılmazlığı olarak görülmemesi gerektiğini ileri sürerek, papaya Kutsal Ruh tarafından verilen yardımın belirli koşullar altında onun söylediği şeylerin hatadan beri olmasını garanti ettiğini, bunun dışında yanılmazlık doktrininin papayı yarı ilahi ve doğaüstü bir varlık gibi daimi ya da bizzat yanılmaz yapmayacağını ifade etmiştir. Guidi ayrıca üzerinde tartışılan bölüm olan "Roma Piskoposunun Yanılmazlığı" faslının "Papanın Dogmatik Tanımlamalarının Yanılmazlığı" olarak değiştirilmesini önermiştir. Guidi, müstakil ve mutlak yanılmazlık endişelerinin yersiz olduğunu, çünkü bir papanın bu hediyeyi alelacele kullanamayacağını, bilakis onun "doğru karara ulaşmada sıradan bir insan dikkatini" kullanmakla yükümlü olduğunu belirtmiş ve bunun genellikle Kilise geleneğini gözetmek ve piskoposlarla istişare etmek anlamına geldiğini ifade etmiştir. Guidi'nin bu konuşmasından sonra Papa Pius'un Guidi'yi yanına çağırıp azarladığı ve "ben geleneğim, ben Kiliseyim" dediği rivayet edilir.[54]

Daha sonra inanç komitesi üyesi olan İrlandalı Kardinal Cullen konsile başka bir formülasyon teklifinde bulunmuştur. Bu tanımlama piskoposların o ana kadar tartışmakta oldukları formüle benzemekle birlikte papanın yanılmazlığına daha net bir açıklama getirmekteydi: "Mesih, Petrus'a, piskoposlara ya da teologlara danışmak koşuluyla 'Sen kayasın' dememiştir; 'cennetin krallığının anahtarlarını sana vereceğim' ancak onları kullanmadan önce diğerlerine kulak vermelisin de dememiştir. O otoritesini Kiliseden değil, bizzat Mesih'ten almıştır. Papa, *ex cathedra*dan konuştuğu zaman, yani, bütün Hıristiyanların pastörü ve doktoru olarak görevini yerine getirdiğinde, evrensel kilise tarafından uyulması gereken inanç ve ahlaka ilişkin bir doktrini kendisine taahhüt edilmiş ilahi yardım vasıtasıyla tanımlar. İlahi kurtarıcı tarafından onun Kilisesine bahşedilen, inanç ve ahlaka ilişkin doktrin tanımlama yetkisinden dolayı bu yanılmazlığa sahiptir."

Konsilin son oylamada kabul ederek dogmaya dahil ettiği *Pastor Ae-*

54 Bkz. McClory, *Power and the Papacy*, s. 107-110; Chadwick, *A History of the Popes*, s. 210; Powell, *Papal Infallibility*, s. 35; Nielsen, *The History of the Papacy in the XIXth Century*, vol. 2, s. 361; Bokenkotter, A Concise History of the Catholic Church, s. 291; Sheridan Gilley & Brian Stanley (ed), *The Cambridge History of Christianity*, (UK: Cambridge University Press, 2006), s. 19.

ternus adlı yasadaki ifadelerle büyük ölçüde örtüşen bu formülasyondaki "uyulması gereken" (*Tendenda*) ibaresinin önemli bir ayrıma işaret ettiği ifade edilmektedir. Buna göre eğer formül "inanılması gereken" (*credenda*) şeklinde okunmuş olsaydı yanılmazlık doktrini sadece itikadi konuları kapsayacaktı ki bu son değişiklik -Kiliseye bahşedilen- yanılmazlığın kapsamını tamamen belirsiz ve muğlak bir duruma sokmuş ve yanılmazlığın kapsamı farklı şekillerde algılanmıştır. Örneğin papanın yanılmazlığını en geniş anlamda (maximal infallibility) ele alan Manning'e göre Pius'un *rasyonalizm*, *liberalizm* gibi *modernizm* ve *modernizm*le ilişkili akımları kınadığı *Hatalar Manzumesi* (Syllabus) gibi *ensiklikal*ler de yanılmazlık kapsamındadır.[55]

İlerleyen günlerde iki taraf arasında gayrı resmi bazı toplantılar tertip edilmiş ve her iki taraf da karşılıklı argümanlarla kendi görüşlerini temellendirmeye çalışmışlardır. Polycarpi, Iranaeus, Robert Bellarmine ve Augustine gibi önemli isimlerin yanılmazlık görüşleri araştırılmış ve sonunda her iki tarafın liderleri bu tartışmalara bir son verilmesi gerektiğini öne sürmüşlerdir. Nihayetinde İnanç Komitesi (de fide) yanılmazlık faslı üzerinde yaklaşık yüz elli tavsiye ve değişiklik önerisi üzerinde çalışmaya başlamış ve komiteye bu konuda *Curia*'dan *Cizvit* Clemens Schrader ve Baptist Franzelin gibi piskoposlar danışmanlık yapmışlardır. Birkaç gün içinde bütün bu değişiklik önerileri gözden geçirilerek reddedilmiş, daha önceden Kardinal Cullen'in önermiş olduğu formülasyonla örtüşen bir "tanımlama" kabul edilmiştir.[56]

Son oylamadan bir hafta önce Avusturyalı Piskopos ve İnanç Komitesi sekreteri Vincent Gasser, dört saate yakın uzun bir konuşmayla konsildeki en uzun konuşmayı yaparak[57] –nihai konsil yasası *Pastor Aeternus*'ta da geçtiği şekliyle- papanın resmi kararlarının yanılmaz olarak nitelendirilebilmesi için olmazsa olmaz bazı şartlar taşıması gerektiğini vurgulamıştır. Gasser'a göre öncelikle papanın kararları, - Kilisenin en yüksek çobanı (pastor) sıfatıyla- *ex cathedra*dan olmalıdır. Papa, inanç ve ahlak konularına dair bir saptamada bulunmalıdır ve bu saptama, sadece Tanrı tarafından Kiliseye bahşedilen (papaya değil) ve papayı hataya düş-

55 Powell, *Papal Infallibility*, s. 81; McClory, *Power and the Papacy*, s.109-110.

56 Bkz. McClory, *Power and the Papacy*, s. 111-2.

57 Gasser'ın konsildeki konuşmasının tamamı için bkz. Bishop Vincent Ferrer Gaseer, *The Gift of Infallibility*, ss. 21-100, (San Francisco: Ignatius Press, 2008).

mekten koruyan ilahi inayetle (gift) olmalıdır. Gasser'ın bu saptamaları papanın yanılmazlığının Kilisenin yanılmazlığıyla örtüşmesi olarak görülmüştür.

Gasser'ın bu konuşması her iki tarafın da kabul ederek uzlaşacağı bir formülasyon ümitlerini artırmıştı. Ancak azınlık piskoposlar papanın (*ex cathedra*dan) yapacağı ve yanılmaz olarak kabul edilecek tasarruflara piskoposların da iştirak etmesi üzerinde ısrar ederken, çoğunluk azınlık grubun bu önerisini *gallikan* görüşler olarak addetmiş ve papanın kararlarının değiştirilemez (irreformable) nitelik kazanması için reddetmiştir. Konsildeki piskoposların büyük çoğunluğunun –ki özellikle toplam sayının üçte birini oluşturan İtalyanların- her iki tarafın üzerinde uzlaştığı bir formülasyondan yana oldukları ifade edilmektedir. Ancak Hans Küng'ün ifadesiyle "iyi örgütlenmiş ve manipüle edilmiş totaliter bir parti kongresi"ni andıran[58] konsildeki yanılmazlık yanlılarının baskınlığı ve Papa Pius'un uzlaşmaz tutumu bu uzlaşı ihtimalini ortadan kaldırmıştır.[59]

13 Temmuz tarihinde İnanç Komitesi'nin önerdiği, papanın öncelik, üstünlük ve yanılmazlığını ortaya koyan yasa oylamaya sunulmuş ancak dikkat çekecek bir şekilde yaklaşık 76 piskopos genel kongreye katılmamıştır. Bazıları sadece oylama günü için kongreden uzak durmuş diğerleri ise Roma'dan ayrılık hazırlığında olduklarını bildirmişlerdir. Bu aslında beş gün sonrası için yapılacak son oylama için bir hazırlık ve deneme oylamasıydı ve bu nedenle herhangi bir bağlayıcılığı da yoktu. Piskoposlar yasayı oylarken tercihlerini *placet* (kabul), *non placet* (ret) ya da *placet juxta modum* (şartlı kabul) şeklinde beyan etmişlerdir. Hazır bulunan 601 piskoposun 451'i kabul, 88'i ret ve 62 piskopos da şartlı kabul yönünde görüş belirtmiştir.[60] Koşullu olarak kabul yönünde oy kullananların gerekçelerini yazılı olarak sunmaları istenmiş ve bunların son oylamadan önce değerlendirmeye alınacağı ifade edilmiştir. Oylamada ret oyu kullanan piskoposların kahir ekseriyeti Fransız olup itirazların büyük çoğunluğu da papaya atfedilen "kişisel, müstakil ve mutlak" yanılmazlık sebebiyle olmuştur. Zaten konsilin başından Darboy ve Dupanloup gibi Fransız piskoposlar yanılmazlık doktrininin mahzurlarını ortaya koyarak

58 Bkz. McClory, *Power and the Papacy*, s. 137.

59 Bkz. Bokenkotter, *A Concise History of the Catholic Church*, s. 292.

60 Bkz. Manning, *The True Story of the Vatican Council*, s. 138-9; Nielsen, *The History of the Papacy in the XIXth Century*, vol. 2, s. 363; Witherow, "History of the Vatican Council", s. 368.

muhalefet etmişlerdir.[61] Onları 15 kişiyle Macarlar ve 11 kişiyle de Almanlar izlemiştir. Ocak ayında yanılmazlık aleyhinde dilekçe veren 24 Kuzey Amerikalı piskoposun sadece 9'u bu oylamada ret oyu kullanmıştır. Bu piskoposlar arasında da Verot, Kenrick ve Little Rock'lı Edward Fitzgerald bulunmaktaydı.[62]

İnanç Komitesi şartlı kabul oyu kullananlardan gelen teklif ve eleştirilerin ikisi dışında hepsini geri çevirmiştir. Gündeme alınan tekliflerin ilki papanın üstünlüğü (primacy) ile ilgili fasılların birinde geçen Augustine'den yapılan bir alıntının çıkarılması çağrısı, diğeri de oylanan formülasyonun en sonuna kısa bir cümlenin eklenmesiydi. Bir gün önce oylanan metin "papanın (bizatihi) tanımlamaları değiştirilemez (irreformable)" ile sona ermekteydi. Komisyon buna "Kilisenin mutabakatıyla dahi olsa" ibaresini eklemeyi önermiş ve formülasyona bu ibare eklenmiştir.[63]

Yanılmazlık karşıtı piskoposlar son bir hamle olarak halka açık son oturumda coşkulu bir şekilde karşı oy kullanmak suretiyle bir infial uyandırmayı planlamış, ancak daha sonra altı kişiden oluşan bir heyetin Papa IX. Pius ile görüşerek ona bir teklif sunması üzerinde karar kılmışlardır. Bu heyet Pius'a, oylanacak olan yasadaki ifadelerde iki küçük değişiklik yapılması durumunda azınlık piskoposların açık oturumda ittifakla kabul oyu kullanacağı taahhüdünde bulunmuştur. Bu görüşmede Darboy. Azınlık piskoposlar öncelike, "papanın otorite ya da yetkinin en önemli kısmına sahip olduğunu ancak bu otorite ya da yetkinin bütününe sahip olmadığının", ikinci olarak da papanın tanımladığı dogmaların "Kilise geleneğine dayanması" ya da bazı kanallardan Kiliseyle irtibatlı olması ricasında bulunmuşlardır. Papanın bu durum karşısındaki tepkisi konusunda farklı görüşler mevcuttur. Bir rivayete göre Pius oralı olmamış ve herhangi bir değişiklik için artık geç olduğunu belirtmiş, yine de bu konuyla alakalı olarak konsile müracaat etmeleri gerektiğini ifade etmiştir. Bir diğer rivayete göre ise Papa, can sıkıcı bir oylama ihtimalinden dolayı kaygılanmış ve küçük değişiklikler konusunda bir temayül göstermiştir. Ancak azınlık piskoposlardan hemen sonra yanılmazlık yanlısı iki piskoposun; Manning ve Senestrey'in papayı ziyaretlerinin onu bu meylinden döndürdüğü ifade

61 Bkz. Margaret O'Gara, "Infallibility and the French Minority Bishops of the First Vatican Council", *Catholic Theological of America Proceedings 35 (1980)*, s. 212-3.

62 Bu oylamada ret oyu veren piskoposlar için bkz. Witherow, "*History of the Vatican Council*", s. 368-369.

63 Bkz. McClory, *Power and the Papacy*, s. 116-7.

edilmektedir ki nitekim Manning daha sonra bu durumu "Onlar (azınlık piskoposlar) IX. Pius'a gittiklerinde biz de gittik; hararetli bir tartışmaydı" şeklinde itiraf etmiştir.[64]

18 Temmuzdaki son oylamadan bir gün önce azınlık piskoposlar ne yapmaları gerektiği hususunda kararsızdı. 17 Temmuz akşamı bir araya gelerek durum değerlendirmesi yapan muhalif piskoposlar, ertesi gün yapılacak oylamaya katılmayı ve etkili bir şekilde ret oyu kullanarak grubu etkilemeyi kararlaştırmışlardı. Ancak konsile Fransa Piskoposluğunun sözcüsü konumunda katılan Dupanloup, dogmaya karşı olanların oylamaya katılmamalarını önermiş, yapılan müzakerelerden sonra bu tutum benimsenerek karar Papa Pius'a bildirilmiştir. Alınan bu karardan sonra da yaklaşık 60 kadar piskoposun son oylamaya katılmadan Roma'yı terk ettiği ifade edilmektedir.[65]

2.4. Son Oylama ve Papanın Yanılmazlığı Doktrininin Kabulü

18 Temmuz 1870 tarihinde 535 üst düzey din adamından oluşan konsil heyeti son oturum için Aziz Petrus Bazilikası'nda bir araya gelerek geldiler. Tören elbiseleri içerisindeki bu yüksek rütbeli din adamlarının yanında çeşitli ülkelerden üst düzey katılımcılar, gazeteciler ve büyük bir izleyici kitlesi konsildeki yerlerini almışlardı. Nağmesiz olarak icra edilen *mass* (ekmek şarap) ayininden sonra aylardır üzerinde çalışılan formülasyonların nihai formunu teşkil eden ve ilk kelimeleri *Pastor Aeternus* (Ebedi Çoban) olarak başladığı için bu adla bilinen *Mesih'in Kilisesi Üzerine İlk Dogmatik Yasa* (First Dogmatic Constitution on the Church of Christ) bir piskopos tarafından yüksek sesle okundu.

Dört bölümden oluşan bu yasanın ilk üç bölümü genellikle İncil metinlerine referansla Petrus'un apostolik üstünlüğünü ortaya koymakta ve papanın da onun halefi olması sebebiyle bütün Kiliseler üzerinde yargılama öncelik ve üstünlüğüne sahip olduğu ifadeleriyle Florence Konsili'nde yine bu minvalde alınan papayla ilgili kararları[66] içermekteydi. Bu dogma-

64 Bkz. Shane Leslie, *Henry Edward Manning: His Life and Labours*, Burns Oates & Washbourne Limited, London 1921, s. 216-7; McClory, *Power and the Papacy*, s. 118; Witherow, "History of the Vatican Council", s. 369-70.

65 Bkz. Bokenkotter, *A Concise History of the Catholic Church*, s. 292; McClory, *Power and the Papacy*, s. 120; Witherow, "History of the Vatican Council", s. 370.

66 "Roma Piskoposu Mesih'in hakiki vekili ve bütün bir Kilisenin başı ve bütün Hıristiyanların çobanıdır. Petrus vasıtasıyla bizzat Mesih'ten aldığı yetkiyle evrensel Kiliseyi

tik yasanın dördüncü bölümü ise konsiller tarihinin en tartışmalı konularından birisi olan papanın yanılmazlığını, yani papanın *ex cahtedra*dan inanç ve ahlak konularında doktrinel bir tanımlamada bulunduğunda yanılmazlık yetkisine sahip olduğunu vurgulayan şu ifadelerle sona eriyordu:

"…Hıristiyan inancının başlangıcından itibaren tevarüs edilen geleneğe içtenlikle bağlı kalarak, Kurtarıcımız olan Tanrı'nın izzeti, Katolik dininin yüceliği ve Hıristiyan toplumun selameti için, kutsal konsilin onayı ile, vahyedilmiş kutsal bir dogma olarak şunu öğretir ve açıklarız ki: Papa (Roman Pontiff) yüce apostolik otoritesiyle; tüm Hıristiyanların öğretmeni ve çobanı olarak kutsal kürsüsünden (*ex cathedra*) konuştuğunda, yani, makamının gereği bir uygulamada bulunduğunda, inanç ve ahlaka ilişkin bütün bir Kilise tarafından uyulması gereken bir doktrin belirlediğinde, kendisine Petrus vasıtasıyla taahhüt edilmiş olan ilahi yardıma; inanç ve ahlak konularında (doktrin) belirlemede İlahi Kurtarıcı'nın, Kiliseye bahşettiği yanılmazlığa sahiptir. Bu nedenle, Papanın bu türden tanımlamaları –kendisinin ve kilisenin mutabakatıyla dahi olsa- değiştirilemez."[67]

Ve bu dogmatik yasaya ihtar mahiyetinde bir ifade de eklenmişti.

"Şu halde, her kim, bizim bu (dogmatik) tanımlamamızı -Tanrı'nın da yasak ettiği gibi- reddetme cüretine sahip olursa o aforoz edilir."

Metnin okunması bitince okunan bu konsil yasası oylamaya sunulmuştur. Aziz Petrus Bazilikası'nın içersinde, daha önce bir benzerine hiç rastlamadığını söylediği ve yaklaşık bir buçuk saat süren etkileyici genel manzara *The Times of London* muhabiri Thomas Mozley tarafından şu şekilde tanımlanmıştır: "Yukarıda gök gürlemesiyle birlikte aşağıdan ana kubbe ve kalabalığı ayıran küçük kubbelere doğru bütün pencerelere çakan şimşek eşliğinde babaların "kabul" sesi fırtınaya karışıyordu. Papa Hazretleri yüksek sesle "kabul" diye bağırınca sanki cevap verircesine büyük bir gök gürültüsü duyuldu ve hemen ardından sanki cevabı anons

koruyup kollama, yönetme ve ona liderlik etme tam yetki ve selahiyetine sahiptir." Bkz. Henry Denzinger, *The Sources of Catholic Dogma*, translated by Roy J. Deferrari from the Thirtieth Edition of Henry Denzinger's *Enchiridion Symbolorum*, (USA: Loreto Publications, 1955), s. 456; *The Vatican Council: From Its Opening To Its Prorogation*, s. 106-119.

67 Bkz. Norman P. Tanner, *Decrees of the Ecumenical Councils*, s.816; Henry Denzinger, *The Sources of Catholic Dogma*, s. 457; *The Vatican Council: From Its Opening To Its Prorogation*, s. 119.

eder gibi şimşek konsil salonunun her bir köşesinde şakıdı."[68]

Benzer yorumlara hemen her inanç ve kültürde rastlanıldığı gibi *ultramontanist* piskoposlar bu durumu Tanrı'nın tezahürü (*theophany*); konsil kararlarının doğaüstü bir şekilde tasdik edildiğinin göstergesi olarak addederken yanılmazlık karşıtı piskoposlar ise Kilisenin küstahlığı karşısında Tanrı'nın öfkesinin işareti olarak görmüşlerdir.[69] Bu doğa olayını Tanrı'nın hoşnutsuzluğu olarak yorumlayanlara cevap ise "Onlar Sina Dağı'nı ve On Emri unutmuşlar" şeklinde yanılmazlığın en güçlü savunucusu Manning'den gelmiştir:[70]

Papa Pius'un 553 kabul (placet), 2 ret (non placet) şeklinde papanın yanılmazlığı doktrinini de içeren *Mesih'in Kilisesi Üzerine İlk Dogmatik Yasa* (*Pastor Aeternus*)'nın oylama sonucunu ilan etmesini[71] coşkulu tezahüratlar izlemiş,[72] bu arada oylamada ret oyu veren Little Rock'lı Fitzgerald ve Napoli'li Luigi Riccio'nun yerlerinden kalkarak papanın tahtına doğru ilerledikleri "Şimdi kutsal babaya inanıyorum" dedikleri rivayet edilmiştir ki bu iki piskopos daha sonra bu konuyla alakalı olarak herhangi bir görüş beyan etmemişlerdir. Daha sonra Papa IX. Pius kendisini destekleyenlere minnettarlığını, kendisini desteklemeyen piskoposlara da kapılarının her daim açık olduğunu, zira İsa'nın düşmanlarına karşı birlikte hareket edilmesi gerektiğini belirten birleştirici bir konuşma yaparak sonbaharda tekrar bir araya gelmek üzere konsil oturumunu sonlandırmıştır.[73] Ancak 1870'in Eylül ayında Fransa ile Prusya arasında pat-

68 Bkz. Thomas Mozley, *Letters from Rome on the Occasion of the Oecumenical Council, 1869-1870*, vol. 2, (London: Longmans Green, 1891), s.445-446.

69 Bkz. John T. Ford, " Current Theology, Infallibility: A Review of Recent Studies", s.273-4; Örneğin bir önceki Papa XVI. Benedict'in istifa kararından saatler sonra Aziz Petrus Kilisesi'nin kubbesine yıldırım düşmüş ve bu tabiat olayı Kardinaller Koleji Dekanı Angelo Sodano'nun "Sakin gökten sanki bir yıldırım düştü" sözlerinden hemen sonra gerçekleşince bazıları bunu kutsal bir işaret olarak algılanmıştır.

70 Manning, *The True Story of the Vatican Council*, s. 145.

71 Ullathorne oylamaya sunulan konsil yasasına kabul (placet) oyu verenlerin sayısını 533 olarak verir. Bkz. *Letters of Archbishop Ullathorne*, (London: Burns & Oates, tarihsiz), s. 250; Nielsen, *The History of the Papacy in the XIXth Century*, vol. 2, s. 370-1; Bazı kaynaklarda da bu sayı 531 olarak geçer. Bkz. Witherow, "History of the Vatican Council", s. 371; Ayrıca bkz. Manning, *The True Story of the Vatican Counci*l, s. 142.

72 Witherow, "History of the Vatican Council", s. 371.

73 McClory, *Power and the Papacy*, s. 122; Nielsen, *The History of the Papacy in the XIXth Century*, vol. 2, s. 371.

lak veren savaş sebebiyle bu konsil bir daha toplanamamış ve resmi bir kapanışı yapılamamıştır.

Sonuç ve Değerlendirme

Rönesans ve *reform* ile başlayıp a*ydınlanma* ve *Fransız İhtilali'*yle ivme kazanan, her türlü geleneksel kalıplaşmış yargılardan ve dini dogmalardan özgürleşmeyi ilan eden akıl çağının gölgesi altında gerçekleşen I. Vatikan Konsili, tehdit olarak algıladığı bu modern ideolojiler karşısında bağlılarının savrulmalarını önlemek adına epistemolojik bir kalkan oluşturmak istemiştir. Tarih boyunca toplanan pek çok konsilde olduğu gibi bu konsile de tarafların (bazen makale ve bildiri düzeyinde) dini/siyasi müzakere ve tartışmaları hatta siyasal yönetimleri de içine alacak şekilde politik manevraları damga vurmuştur. Yaklaşık yedi aylık süre sonunda zaten çoğunluğu oluşturan papayı merkeze alan piskoposların inisiyatifi tamamen ele geçirmeleriyle beklenildiği üzere I. Vatikan Konsili papanın inanç ve ahlak konularında yanılmazlığını da içeren yasayı dogmatik bir kararla kabul etmiştir. Tabi bu durum piskoposların hür iradeden yoksun olduğu gerekçesiyle konsilin meşruiyeti ve resmi bir kapanışı olmaması sebebiyle de alınan kararların geçersizliği tartışmalarını beraberinde getirse de durum değişmemiş ve Papalık üzerindeki tartışma konularına bir yenisi daha eklenerek tarihteki yerini almıştır.

Öncelikle dogmalaşan bu anlayış, *aydınlanma*, Kopernik ve Kant etkisiyle rasyonel düşüncenin gelişmeye başladığı, geleneksel yargıların sorgulandığı ve yükselen milliyetçilik ile anayasal ulus devletlerin kurulduğu bir dönemde Papalığın geçmişinden tevarüs ettiği özgüveni yüksek ve mağrur bir tutumu olarak anakronik bir durum arz etmekteydi. Gelinen entelektüel ve kültürel düzeyde geleneksel kabullerle yetinmeyip araştırma ve soruşturmanın esas alındığı, din ve dini yapıları eleştirip öteleyen, dinden bağımsız dünyevi siyasal yönetimleri kutsayan düşünürlerin ortaya çıkıp bu meyanda eserler verdiği ve bunların geniş halk kitlelerine yayıldığı, dinin sonu ve Tanrı'nın ölümü gibi temaların yerleşmeye başladığı bir çağda papanın yanılmazlığı öğretisinin toplumda bir karşılığının olması mümkün değildi.

Konsile katılan piskoposların büyük çoğunluğunun papanın yanılmazlığını savunmak konusunda homojen bir görünüm sergilemesi, bunların genellikle *ultramontanist* piskoposlar arasından seçildiği gibi bir

düşünceyi akla getirse de bu durum aynı zamanda hem dini hem siyasi oluşumlarda görüldüğü üzere lidere/lider kadroya ve düşünce bazında ana eğilime; kurumsal programa uyma, Kiliseyle bütünleşme zorunluluğundan da kaynaklanmaktadır. Nitekim konsilde ret oyu veren iki piskopos oylamadan hemen sonra bu tutumlarından vazgeçerek papanın yanılmazlığına inandıklarını beyan etmiş, konsilin son oylamasına katılmadan Roma'yı terk eden özellikle Fransız piskoposlar da daha sonra bu karara katıldıklarını bildirmişlerdir.

Günümüzde hem Ortodoks ve Protestan cepheden hem Katolik teologlar tarafından ortaya konulan itirazlarda olduğu gibi, konsilde yanılmazlık doktrinine karşı çıkarak muhalif kanadı oluşturan Dupanloup, Döllinger ve Hefele gibi azınlık piskoposların itirazlarına gerekçe gösterdikleri argümanlar, İncillerde ve gelenekte böylesi bir tanımlamayı gerektirecek delillerin bulunmadığı şeklinde teolojik argümanlar ile geçmişte papalar tarafından verilmiş olan hatalı doktrinlerin gösterildiği tarihsel argümanlara dayanmaktadır. Bu muhaliflerin yanılmazlık anlayışı, apostolik, sahih inancın her daim varlığını sürdüreceği, herhangi bir şekilde *heresi*ye kayma, fesat ve bozulmaya karşı Tanrısal bir korunmayı içeren bizatihi Kilisenin yanılmazlığı olup Kiliseye ait olan bu vasfın papaya transferi söz konusu değildir.

Aslında Roma Kilisesi'nin ve dolayısıyla papanın öncelik ve üstünlüğü öğretisinin mütemmim bir cüzü olarak yüzlerce yıl *de facto* bir şekilde papanın uhdesinde bulunan yanılmazlık yetkisi, *Pastor Aeternus*'ta geçtiği şekliyle belirli koşul ve kriterlerle kayıt altına alınmış, yani sınırlandırılmıştır. Ancak zaten papanın dini/siyasi otoritesine karşı çıkışların yaygınlık kazandığı bir dönemde bu dogma kullanışlı bir durum oluşturmadığı gibi Ortodoks ve Protestan cepheden olduğu Katolik Kilisesi'nin kendi içerisinden de papa ve Papalığa yöneltilen eleştiri alanını genişletmesi gibi istenmeyen bir durumun ortaya çıkmasına sebep olmuş, hatta Katolik Kilisesi'nin kendi içerisinden *Eski Katolikler* gibi yeni fraksiyonların oluşmasına sebebiyet vermiştir. Konu etrafında cereyan eden tartışmalar neticesinde Katolik Kilisesi de 1962-65 yılları arasında topladığı II. Vatikan Konsili'nde yanılmazlık meselesini tekrar ele alarak papaya hasredilen yanılmazlık yetkisini yine papanın rıza ve onayına bağlı olarak yeryüzüne dağılan bütün piskoposlara da teşmil ederek yetki genişletmesine gitmiştir.

Papayı dini hayatın merkezine koyan *ultramontanizm*in net bir zaferi sayabileceğimiz yanılmazlık dogmasının Tanrısal bir hak ve yetki olarak kullanılmasına gelince; ilki dogmalaşmasından önce diğeri sonra olmak üzere ikisi de Meryem ile alakalı olarak sadece iki kez kullanılmıştır. İlki 1854 yılında Papa IX. Pius'un Meryem'in asli günahın bütün lekelerinden azade olarak doğduğu (*immaculate conception*) tanımlaması, diğeri de 1950 yılında XII. Pius tarafından ilan edilen Meryem'in göğe yükseltildiği (*assumption*) dogmasıdır. O günden günümüze papalar Hıristiyan dünyada oluşturacağı dini ve sosyal tepkiden olsa gerek bu yetkiyi kullanma konusunda çekimser davranmışlar ve gelinen noktada daha çok skandallarla gündeme gelen Vatikan'ın gelecekte de yanılmaz bir tanımlamaya gitme ihtimali hayli düşük gözükmektedir.

KAYNAKÇA

Altholz, Josef L., "Ultramontanizm", *The Encyclopedia of Religion*, Mircea Eliade (Editor in Chief), (New York: Simon & Schuster Macmillan, 1995), vol. 15, ss. 119-120,

Aubert, Roger, "Vatican Councils: Vatican I", *The Encyclopedia of Religion*, Mircea Eliade (Editor in Chief), (New York: Simon & Schuster Macmillan, 1995), vol. 15, ss. 194-199.

Aydın, Mahmut, "Vatikan Konsili", *DİA,* c. 42, ss. 568-571.

Bokenkotter, Thomas, *A Concise History of the Catholic Church*, (New York: Doubleday, 1990).

Chadwick, Owen, *A History of the Popes 1830-1914*, (New York: Oxford University Press, 2002).

Collins, Roger, *Keepers of the Keys of Heaven: A History of the Papacy,* (New York: Basic Books, 2009).

Curtis, William A. "Infallibility", *Encyclopedia of Religion and Ethics*, (ed. James Hastings), (Edinburg: T&T Clark, 2003), vol. IX, ss. 256-278.

Çiçek, Hatice, *Papa'nın Yanılmazlığı Sorunu ve Hans Küng'ün Yanılmazlık Doktrinini Eleştirisi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun, Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.

Denzinger, Henry, *The Sources of Catholic Dogma,* (Translated by Roy J. Deferrari from the Thirtieth Edition of Henry Denzinger's *Enchiridion Symbolorum*),

(USA: Loreto Publications, 1955).

Edward, Henry, *The True Story of the Vatican Council,* (London: Henry S. King & Co., 1877).

Elaine M. Beretz, "Papal Infallibility", *Misconception about the Middle Ages*, (Ed.) Stephen J. Harris and Bryon L. Grigsby, (New York: Routledge, 2009).

Erb, Peter C., "Ultramontanism" *The Cambridge Dictionary of Christianity,* (ed. Daniel Patte), (USA: Cambridge University Press, 2010).

Erhat, Azra, *Mitoloji Sözlüğü,* (İstanbul: Remzi Kitabevi, 1972).

Ford, John T., "Current Theology, Infallibility: A Review of Recent Studies", *Theological Studies***,** vol. 40, no.2 (Jun. 1979), ss. 273-305.

Frazee, Charles A., *Catholics and Sultans: The Church and the Ottoman Empire 1453-1923,* (New York: Cambridge University Press, 1983).

Fremantle, Anne, *The Papal Encyclicals: In Their Historical Context*, (New York: New American Library, 1959).

Geisler, Norman L. ve Mackenzie, Ralph E., *Roman Catholics and Evangelicals: Agreements and Differences,* (USA: Baker Books, 2004).

Güngör, Ali İsra, *Cizvitler*, (Ankara: Berikan Yayınevi, 2012).

----------, "Papanın Yanılmazlığı Konusundaki Tartışmalar ve Katoliklerin Yaklaşımları", *Dini Araştırmalar*, C. XII, S. 34, Mayıs-Ağustos 2009, ss. 7-26.

Klausnitzer, Wolfgang, "How can the Church Remain in the Truth", *International Journal for the Study of the Christian Church,* vol. 3, issue 1, 2003, ss. 47-67.

McBrien, Richard P., *The Church The Evolution of Catholicism*, (Harper Collins e-books, 2008).

McClory, Robert, *Power and the Papacy: The People and Politics Behind the Doktrine of Infallibility,* (Missouri: Triumph, 1997).

Mozley, Thomas, *Letters from Rome on the Occasion of the Oecumenical Council, 1869-1870,* vol. 2, (London: Longmans Green, 1891).

Nielsen, Fredrik, *The History of the Papacy in the XIXth Century*, vol. I, II, (New York: E. P. Dutton & Company, 1906).

O'Gara, Margaret, "Infallibility and the French Minority Bishops of the First Vatican Council" *Catholic Theological Society of America Proceedings* 35 (1980), s. 212-16.

O'Malley, John W., *A History of the Popes: From Peter to the Present*, (United

Kingdom: A Sheed & Ward Book, 2010).

Ott, Ludwig, *Fundamentals of Catholic Dogma,* (Edited in English by James Canon Bastible, Translated from the German by Patrick Lynch), Cork, (Roman Catholic Books, 1952).

Özarslan, Selim, "Şia'nın Dini Otorite Anlayışı ve Günümüze Yansımaları", *Kelam Araştırmaları* 3:1 (2005), ss. 41-60.

Parker, Kenneth L., "Historical Consciousness And The First Vatican Council: Manning, Döllinger, Newman, And Acton's Uses Of "History" In The Papal Infallibility Debates" *The Rise Of Historical Consciousness Among The Christian Churches,* Kenneth L. Parker and Eric H. Moser (ed.), (Lanham: University Press of America, 2013).

Powell, Mark E., *Papal Infallibility As Religious Epistemology: Manning, Newman, Dulles, And Küng,* (Doktora Tezi), (USA: Southern Methodist University Dedman College of Humanities and Sciences, 2005).

Tanner, Norman P., *Decrees of the Ecumenical Councils*, (London and Washington: Sheed & Ward, Georgetown University Press, 1990).

The Vatican Council: From Its Opening To Its Prorogation, (Official Documents, Diary, Lists Of Bishops), (Burns: Oates, and co., Strand, tarihsiz).

Tierney, Brian, *Origins of Papal Infallibility, 1150-1350: A Study on the Concepts of Infallibility, Sovereignty and Tradition in the Middle Ages,* (Leiden: E. J. Brill, 1972).

Witherow, Thomas, "History of the Vatican Council", *Southern Presbyterian Review* 26.2 (April 1875), ss. 339-375.